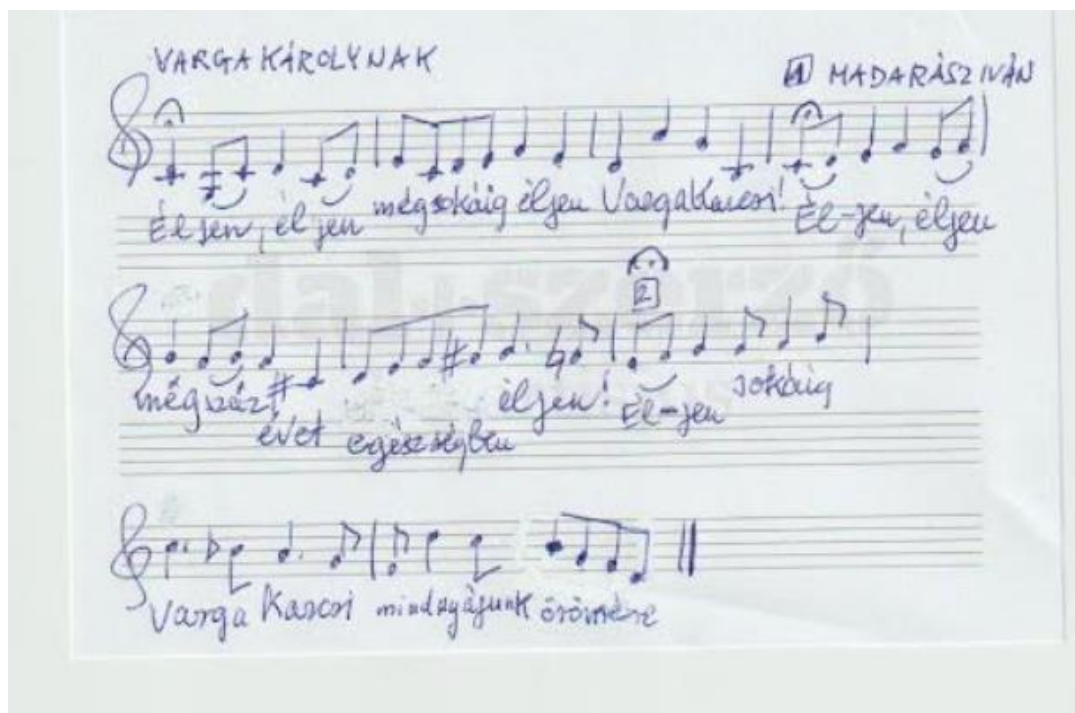

100 ÉVES VARGA KÁROLY, AZ ÉLMÉNYSZERŰ ZENETANÍTÁS MESTERE

I.

Madarász Iván kánonja Varga Károly születésnapjára az egyik meglepetése volt, melynek megszólaltatásában a szerzőn kívül Ember Csaba, Fülep Márk, Hollós Máté, Kassai István és Zelinka Tamás működött közre.

II.

ÖNÉLETRAJZ

Varga Károly

Kisiskolás koromban kezdtem ismerkedni az orgonával, Mocsári tanító úr kántortanító volt és felfedezve szép hangomat, maga mellé ültetett a játékasztal elé. Így kezdődött és maradt hangszerem az orgona mind a mai napig. A hangszer irányította figyelmemet a választható útra: Amikor érettségi után felvételiztem a Zeneakadémiára, első tanszakom az egyházkarnagyi szak volt, ahol Pécsi Sebestyén és Gergely Ferenc voltak orgonatanáira. Természetesen – már alsós gimnazista voltam – csatlakozott hozzá a zongora is. Az Akadémián Wehner Tibor és Ferenczy György voltak mestereim.

Nagymamám emlegette gyakran, hogy óvodáskoromban miként ültettem magam köré a korombelieket és tanítottam őket újabb és újabb dalos játékokra. Hallva azután kedves barátomtól, Darázs Árpádtól, hogy milyen nagyszerű volt élete a Zeneakadémia középiskolai énektanárképző szakán, párhuzamos tanszakként azt választottam. S amikor egy alkalommal az Akadémiával szembeni trolin megállóban Perényi László tanár úr így fordult hozzám: „Ugye tudja, hogy maga tanárnak született?” – elköteleztem magam a tanári pálya mellett is. Minthogy közben megszereztem az egyházkarnagyi oklevelet s akkor már másodkarnagya voltam a Darázs Árpád vezette száztagú együttesnek, az Építők Központi Férfikarának, újabb párhuzamban a hatodik tanév végére karnagyi diplomát is szereztem az előbbi kettő mellé.

Két oklevél és egy diploma megszerzése után a Minisztériumban felajánlottak egy tanári állást előbb a Szegedi majd a Győri, végül a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolában. Ám az első kettőt a folyamatban lévő karnagyi feladatok, újságírói teendők, rádiós szerkesztő-riporter, műsorvezetői tevékenység miatt nem vállalhattam, a harmadikra pedig túl fiatalnak éreztem magam, azt mondták, hogy csak egy lehetőség maradt, a 3. sz. Fővárosi Zeneiskola Budán. Nagy szerencsémre. Itt kezdődött életem teljessége. Azonnal taníthattam előképzőtől hatodik osztályig. Kezdetől fogva tanszakvezető lehettem. Ebben a minőségemben folytattam tevékenységemet, amikor kialakult a Fővárosi Zeneiskolák kerületi rendszere s én a III. kerületi Óbudai Zeneiskolában folytathattam munkámat.

Úgy éreztem, hogy álmaim valósággá lett színhelyére érkeztem, Abba a Zeneiskolába, amelyben minden felnőtt a gyerekekért, minden gyerek a zenéért élt. Ahol a kivételes emberi értékekkel felruházott, pedagógiailag tökéletesen felkészült, zeneileg rendkívül kiművelt fiatal igazgató, Till Ottó irányítása alatt minden közös ügyért tevékenykedő kollégát egyenértékűnek tekintettek, megbecsültek, segítettek munkája elvégzésében. Ahol minden eltöltött óra

eseményszámba menő értéket hordozott. Ahol a növendékek a kórházi ágyról elkéredzkedtek, hogy jelen lehessenek az órán. Ahol olyan szívvel és kedvvel jártak órára, hogy volt olyan tanév, amikor a VI. osztályos tanulók közül a tanév folyamán, a napló bejegyzése szerint, egyetlen növendék hiányzott két órát.

Nem véletlen, hogy az Óbudai Zeneiskola közösségében jöhettek létre az Árpád Gimnázium tantermében a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Tanárképző Intézetének azok a gyakorló osztályai, amelyekben én lehettem a Zeneakadémia Tanárképző Intézetének egyik vezető tanára. Évtizedek alatt 300-nál több ifjú zenetanár szerzett nálam tett államvizsgája után szolfézstanári diplomát Óbudán.

Nem véletlen az sem, az Óbudai Zeneiskola szellemisége tette lehetővé, hogy vezetésemmel növendékeiből megalakulhasson a Zenekedvelő Gyerekek Klubja, amely előbb fővárosi, majd országos hálózattá és a Magyar Televízió negyedszázadon át sugárzott, 266 egyórás élő közvetítésben jelentkező, országosan közkedvelté vált műsorává legyen. A zenét tanuló fiatalok olyan találkozó helyévé, ahol együtt van a tanórákon szerzett ismeretszerzés lehetősége, a világjáró muzsikások baráti jelenlétében pedig a velük való, koncertszerű együtt muzsikálás, amelynek folyamán megismerkedhetnek életükkel, világjárásuk történeteivel, művészetükkel.

A Zenekedvelő Gyerekek Klubja mellett azután megalakulhatott a kicsinyek „Baby Klub”-ja, a 10 év alattiak gyűjtőhelye, óbudai helyszínnel – a zeneiskolára épülve – a Fővárosi Zeneiskolák Mozart Klubja, a pályára készülő növendékek találkozó helye és a Magyar Állami Operaház művészeinek hathatós támogatásával a Gyerekek Opera Klubja.

Mindennek pedig alapja volt az „élménytanítás”. Jelszava volt: „Játékosság az órán és az órán kívül – érdekeltté tenni a gyerekeket.” Engedtessek meg, hogy egy történettel erősítsem meg mindezt, megvilágítva az Óbudai Zeneiskola kisugárzását. Nemrég jelzett a telefonom. Felvettem s amint megszólalt a hívó, meg- jelent előttem Jánoska tízévesen, mindig elegánsan és immár ötvenéves hangján a következőket mondta” Ne haragudj, hogy felhívtalak. Tudod, hogy én 20 éve már Németországban dolgozok, de gyakran hazalátogatok. Most, hogy átgurult a határon mind a négy kerekem, nem tudom hogyan, de az villant az eszembe: de jó volna Karcsi bácsi órájára menni” – S ez ebben az esetben nem rám vonatkozott, hanem az Óbudai Zeneiskola mindenkori egész tanári karára és növendék- seregére.

(Aelia Sabina AMI honlapja)

III.

A ZENÉS-JÁTÉK ÖRÖME, AMELY EGY ÉLETEN ÁT ELKÍSÉR AZ ISMERETSZERZÉS HANGULATA ÉS A TUDÁS MEGSZERZÉSE A 100 éves Varga Károllyal Fülep Márk beszélgetés¹

Varga Károly

2025. szeptember 20-án ünnepelte 100. születésnapját Varga Károly karnagy, zenepedagógus, főiskolai oktató, zenei műsorszerkesztő, rádiós-televíziós személyiség, szerkesztő-riporter, újságíró, szakkönyvíró, zenei klubok alapítója

Riporter előszó: Mintegy zenei felütésként, a rend kedvéért tárjuk fel a T. Olvasónak, mit takar ez a 100 esztendő... Nevéhez kötődik megszámlálhatatlanul sok száz - sok ezer, gyermekeknek és fiataloknak szóló zenei program, hangverseny, filharmóniai koncertbérlet, operaházi előadás, rádió- és televízióműsor, -ismeretterjesztő sorozat, idegen nyelveken is készített riport, zenei vetélkedő műsorvezetése, több ezer hangversenynek volt házigazdája pályája során. Ezek mind együttesen, feszített munkatempóval, ami száz évbe belefér. A Magyar Köztársaság Tisztikeresztjével kitüntetett, kétszeres Artisjus-díjas, hét alkalommal kapta meg a Magyar Rádió Nívódíját, KÓTA Életmű-díjas, a Magyar Kodály Társaság és az Erkel Ferenc

¹ A fotók Varga Károly budapesti lakásában készültek 2025. szeptember 6-án, amint „A XX. század magyar zenéje – Ismeretszerző vetélkedő, 2025 ősz” c. vetélkedőjén dolgozik. Az utolsó képen jól olvasható Eötvös Péter (1944–2024) Paris-Dakar (2000) c. műve, ami jól mutatja, hogy Karcsi bácsi mennyire mai szemlélettel gondolkodik. Fotók: Fülep Márk.

Társaság tiszteletbeli tagja. 98 évesen Csaba Királyfi Emlékérmét kapott és Magyar Kultúra Lovagja elismerésben részesítették. Generációk fölötti korszakokat átívelő munkásságát méltató 33 állami díjat és kitüntetést számoltam, ami a társadalom zenei formálásába, nevelésébe vetett hitét, hivatástudattal bíró kortalan jelenlétét mindenképp példázza.

Nem hagy nyomot rajta az eddigi 100 év. Morva Pétert idézem: „Úgy is

emlegethetjük őt, mint a kultúrtörténet élő anekdotatárát és emlékezetét, mert mind a mai napig oly frissességgel eleveníti fel élményeit, mintha csak a múlt hét keddjén kollokvált volna Kodálynál, ebédelt Eugen Suchoň-nal egy pozsonyi kávézó teraszán, adott számára rádióinterjút a magyar konyhát dicsérve Maurice André, vagy televízió interjút férjére emlékezve Pásztory Ditta... Szinte a végtelenségig folytathatnám.” Ekkora életmű tényleg lehetővé

tette, hogy mindenkor mindenhol megfordulhasson, és naponta akár ötször is adásba kerülve, vagy személyes zenei vetélkedői és koncertek során állandó jelenlétét érezhessék a rádió- és televíziókészülékek köré gyűlő, avagy az iskolákban, kultúrházakban, hangversenytermekben stb. lévő hallgatók széles korosztályai. Egész pályafutása során Varga Károly legfontosabb célkitűzése, hogy érdekeltté tegye a gyereket (és minden zenehallgatót) a zenei elmélyülésben (gondosan felépített ismertetéssel) és a zenei gondolkodás elsajátíttatásával. A kalandosság, a játék, a rávezetések és a széles körű utalások sora mind ezt szolgálja.²

Karcsi bácsit a zenésztársadalom jelentős része ismeri: az ő klubjainak, vetélkedőinek, televízióműsorainak és rádióadásainak vendége volt Vásáry Tamás, Kocsis Zoltán, Eötvös Péter, Sáry László, Patachich Iván, Bárdos Lajos, Hidas Frigyes, Hollós Máté, Szenthelyi Miklós, Ötvös Csilla, Sass Sylvia, Polgár László, Perényi Eszter, Perényi Miklós, Kovács Lóránt, Pröhle Henrik, Matuz István, Drahos Béla, Lantos István, a Bartók Vonósnégyes, de a Sebő, a Kaláka vagy a Muzsikás és a Vujicsics Együttes is, hogy néhányat említsünk. Sok száz művészt szólított meg színpadon s riportjai folyamán, sok ezer óra hangversenyt szerkesztett s vezetett, a nyilvánosságnak szánt ideje eleje- s

² Vö: Morva Péter: Egy ország Karcsi bácsija (Parlando; 2015/5)

végeláthatatlannak tűnik, a közjóért való fáradozása élethivatása. Akik nem ismerik, el sem tudják képzelni, hogy létezik valaki, aki mindennapjait a tanult, minőségi és attól szép – „*kiművelt hallás, kiművelt értelem, kiművelt szív, kiművelt kéz*” kodályi gondolatától vezérelt – zenék terjesztésére szenteli. Az örömmel megszerzett és következetesen felépített tudást hirdeti: a mai ember versenyszellemben fogant, mennyiségileg túl sok, átélésben csekélyebb tudásával nem tud mit kezdeni. Elmét nyitogató, zenehallgatásra serkentő, zene- és általános iskolásoknak szánt játékos vetélkedőt körmöl éjjel-nappal, készül az őszi s lassan a jövő tavaszi tananyag. Kodályról Kodály felkérésére készített filmet, kortársak voltak. Varga Karcsi bácsi a mi kortársunk.

Immár harmadik alkalommal írom soraim Karcsi bácsi gondolatait rendezve; óriási megtiszteltetés mindezt baráti közelségben megtapasztalni, látni és erőt meríteni belőle. Történeteit nap-nap után hallgatnám, tanításai életbölcsségről, tudatos életvitelről szólnak és közben végtelen szeretetről tanúskodnak. Beszéde mindig világos és tiszta, egyenes tartású, hangjának tónusa puha, kedélye barátságos, amolyan végtelenül derűs, jövőbelátó, előre tekintő, a „legrosszabb” pillanataiban is optimista, mindig kreatív, mindig építő és alkotó. Őszintén kíváncsi, szinte lételeme a kérdés. Haszontalan dolgokkal nem időzik, ám életének minden pillanatában az örök értékekkel és azok továbbadásával foglalkozik. Mindig szívet melengető kedves mosollyal fogad, szemében örök ifjúság tüze ég és az élet törvényeivel kacérkodó módon, munkamániás. Telve van tervekkel, álmokkal, célokkal és feladatokkal. Mi a titka hát?

A nyári hőségben, balatonszepezdi nyaralójában beszélgettünk. Munkáját félbeszakítva adott minőségi időt az alábbi beszélgetésre. A T. Olvasó ne várjon életmű-beszélgetést. Engem a jelenének varázsa, benne a száz év mindig megújuló frissessége és életének talán egyetlen nagy titka érdekelt: az öröm, amely egész életén át kíséri. A Jóisten kegyelméből vezetett életének talán legfőbb üzenete az öröm, az élet non plusz ultrája. Válaszait az ismeretterjesztő műsorközlő és az elhivatott zenepedagógus szemszögéből nézve adta meg...

Fülep Márk: *„Szeretnénk, ha minden gyerek- és persze minden felnőtt-megtudná, hogy a zene a legszebb játék, amit az ember magának valaha is alkotott.”* – így szól a Friss Gábor-Szabó Helga-Varga Károly Játsszunk zenét! (1968) két kötetes könyv előszava. A játék maga az élmény. Hogy tud a játék az ember egész életében időszerű maradni?

Varga Károly: A játék örök, végig vonul az ember egész életén. Különösképpen, ha hajlama megvan hozzá, és ha gyermekkorában hozzászoktatjuk, akkor megszerzi azt az élményt, hogy játszik. A zene csak akkor hat és akkor lesz valakié igazán, ha a zene szépségét, gyönyörűségét, élményszerűségét átérzi. Ha csak úgy leülünk, hogy no, játsszunk zenét és szigorú, kemény kérdéseket adunk fel, akkor nem hat eléggé: örömet sem szerez annak, aki játszik benne, és annak sem, aki vezeti a játékot, mert tulajdonképpen alig ad valamit. De ha a játék élménye és a zene élménye összekapcsolódik, akkor nincs gond vele. A lényeg az élmény: a játék öröme. Ha az jelen van, akkor nagyon komoly zenét is át lehet adni, és élménnyé válik a gyerekek számára, még úgy is, ha abban a játék nem úgy dominál.

F. M.: Elmondható, hogy ez egész életednek a legfontosabb eredménye, tapasztalata, munkásságod mottója?

V. K.: Kis gyerekkoromban szerzett tapasztalatom alapján és később is, amikor tanárrá lettem, vagy rádiós vagy televíziós munkatárssá, tehát sok ember és sok gyerek között megfordultam, az a véleményem alakult ki, hogy élmény nélkül nincs zenei befogadás. A gyermek zenei befogadása legkönnyebben a játékosságon keresztül történhet meg. A játékosság [ami könnyedebb közlést és egyúttal könnyedebb befogadást jelent – a szerk.] jellege és élménye függ a személyiségtől, az életkortól, a megszerzett ismeretanyagoktól, és egyéb megtapasztalt emlékektől, élményektől.

Közben a zenei befogadás a gyermek fejlődésével együtt fejlődik...

Természetesen! Az ember számára a játék nem marad mindig az, mint ami kiskorában volt. A játék szeretetét úgy lehet megőrizni akár egy életen keresztül, hogy jól játszom a játékot és jó játékot játszom. Magának a játéknak kell hódítónak lennie ahhoz, hogy megmaradjon egy életen át.

És a legártatlanabb játéknak is vannak szabályai, keretei, amit be kell tartani...

Így van! Az ismeretek megszerzésénél, – nem csak a zene esetében, de azt hiszem annál különösképpen – az kell, hogy áradjon az emberbe a zene, és annak örüljön. Ha nincsen benne játékoság, könnyedség, kedvesség, öröm, akkor, hogy örüljön neki?

Mit kell kinyitni az emberben ahhoz, ha nem az öröm a belépőkapu a zenéhez? Van olyan?

Még nem tapasztaltam azt. A gyerekek (3-18 év közöttiek) mindig csak akkor fogadják a zenét teljességgel és örömmel, ha az öröm van jelen.

És a felnőttek esetében? Amikor be kellett vezetni olyan zenéket, mint például Steve Reich, John Cage, vagy magyar szerzők új zenéit, ahol a történés nem egy olyan, mint egy operában vagy bármilyen vidám zenében.

Felnőttek esetében nem tudom annyira. Ott nem játszottunk. A műsorvezetés, az más, ugye 6700 műsort vezettem. De akkor is meg kell találni azt a hangvételt, amivel közeledni tudok gyerekekhez és felnőtthöz egyaránt.

A zene belső folyamatokat, érzéseket vált ki.

Pontosan! Az nem azt jelenti, hogy mindenképp játéknak kell lennie.

Például gyászzene esetében?

Igen, de annál is meg kell találni azt a vonalat, ami egy kicsit hasonlít a könnyedséghez a befogadás miatt.

Elmondható, ha a zene nem örömet fejez ki, akkor is megvan a játéknak az a logikája pozitív értelemben, ami feltár olyan készségeket a hallgatni akaró emberben, ami megmozdítja a zene hallgatásának az irányába? Például gyászzene irányába is, ha az élethez való hozzáállást nézünk, vagy a természetzene irányába, ami nyugalmat áraszt. Megtalálható az oda vezető út, ami azokat a belső késztetéseket és szépségeket rejt magában, ami elvezet a zene csendjének és üzenetének élményszerű befogadásáig?

Mindig meg kell találni azt az állapotot, amiben átadható, elmesélhető a zene.

Például Debussy zenei festői képeihez, amik zenei festmények. Meg lehet találni az oda vezető utat, amitől szép például a tenger, a természet, a madarak éneke.

Úgy van. Pontosán erre gondoltam. Amikor műsorvezetőként közönség előtt vagyok, meg kell teremteni a játékosághoz az alaphangulatot. Ez egyébként

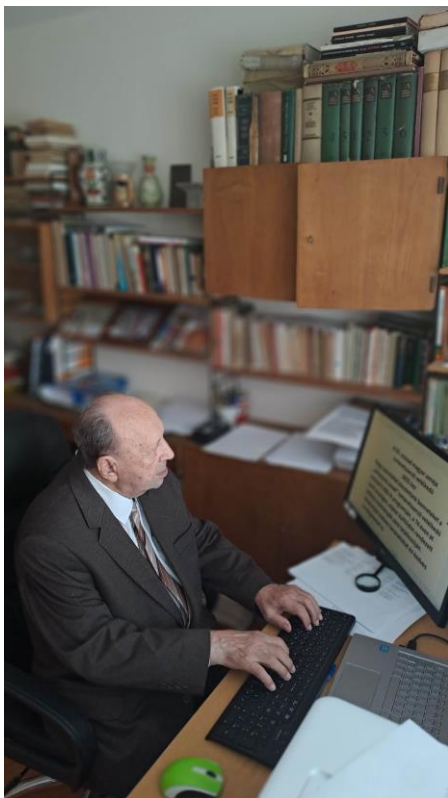
nem csak a zenében van így, hanem a tudományok átadásában és megszerzésében is.

Amikor akár felnőtt-, akár gyerekcsoport elé a hangversenypódiumon vagy az iskolában kiáll valaki, aki tudós módon felkészül az anyagból és tudós módon adja le, amit tud, nem ér el vele célt. Abba be kell vonni a maga teljességében százszázalékig résztvevőként a hallgatóságot, hogy az övék legyen igazán. Nem jó, amikor az egyetemi tanár bújik ki a tanárnéniből vagy tanárúrból, gyönyörű szavakkal közli tudását, aztán kiderül, hogy nem érte el vele a célját. Nagy baja általában a világon a tanítási rendszereknek, hogy azt hiszik, hogy a nagy tudás és a csodálatosan összeválogatott szöveg lesz nagy hatással a gyerekre. Szó sincs erről! Soha nincs igazán hatással, soha nem éri el azt, hogy az övé legyen. Hanem ahhoz meg kell teremteni egy könnyedebb, játékosabb alaphangulatot, hogy a nehéz anyagot is örömmel és pillanatok alatt fogadja be.

A tudás átadásához mintha úgy volna szükség a játékoságra, hogy annak előkészítése is fontos: örömmel kell megteremteni a hangulatot. Öröm és játékoság, ami kéz a kézben jár.

Ha megengeded, elmesélek egy történetet. Ült a nézőtéren egy ezer fős gyereksereg. Egy komoly operát kellett tolmácsolnom a számukra. Elmondhattam volna mindent a zeneszerzőről, a zenéről, a szereplőkről. De nem értem volna el vele semmit, vagy csak nagyon keveset. Nem ezt csináltam, hanem megnéztem a gyerekeket. Kedvesen megszólítottam őket és mondtam nekik, hogy látjátok, itt vannak a pódiumon mellettem a szereplők. S akkor bemutattam őket, ami egy szép gesztus, öröm, amikor tapsolni lehet. Ezzel el van indítva a dolog. A szereplőket visszaültettem. Szétnéztem a gyerekközönség között és láttam nem messze egy aranyos tizenéves kislányt, és megszólítottam: *„Nicsak, te ott! Hát te úgy nézel ki, mint az énekesnő, a kedves vendégünk. Gyere fel a színpadra!”* Aztán megláttam egy fiút, aki úgy nézett ki, mint a színpadi szereplő színpadi párja, legalábbis kicsit hasonlított hozzá és akkor mondtam: *„Te vagy az énekművész úr, gyere fel te is!”* Így aztán találkoztak a gyerekek a művészekkel fent a színpadon és megcsináltuk azt, hogy a gyerekek

megtanultak egy részt ott helyben. A kislány a művésznőtől, a kisfiú a művésztől egy- vagy másfélperces rövid kis részletet, (azt választottam ki persze, ami nekik a legkönnyebb, de jól meg tudják tanulni). Amikor sikerült, azt mondtam: *„És akkor most, hogy itt vagyunk, akár úgy is kezdődhetne az előadás, hogy ti énekelnétek, hiszen itt a zenekar, így van, karmester úr? Hallgassuk meg!”* Ezzel rögtön bevontam a karmestert is. Elkezdtük azt a részt zenekarral és akkor minden gyerek úgy érezte, hogy ő is játszik benne. Óriási sikere volt.

Ebben a történetben benne van, hogy nem merev tudományossággal, hanem közérthető módon kell a hallgatósághoz közelíteni.

Összegezném: a műsorvezető vagy tanár első feladata, hogy a zenét örömmel közelítse meg: ez a lelki hozzáállás meghatározó.

Az öröm elengedhetetlen!

A játékoságban pedig benne van mindenféle mese, mozgás, ének, mondóka, tánc, bármi, ami megmozgatja a gyereket, hogy részesévé váljon a zenehallgatásnak. Szó szerint része egy nagy egésznek, amiben mindenki számít, hiszen közönség nélkül nincsen előadás. Erre épül az a megszerzett tudás, ami pedig már szellemi. Így válik kerek egészzé a zene, mint élmény. Eszembe jut a kínai mondás, hogy „a zene öröm”, ami visszakapcsolódik beszélgetésünk elejére. Ha öröm az első lépés, akkor a zenéig eljutunk, a zene pedig újabb örömforrás. S amit mindig hangsúlyozol, hogy hibás szemlélet mindig csak a tudásra fókuszálni, fontos ismerv.

Legyen tudás tartalmú, esetleg tudós tudás tartalmú, de az átadása-átvétele teljes örömmel töltsön el minden résztvevőt.

A zene befogadására készülve talán nem is a zeneművészet kerül elsőként elénk, hanem inkább a társművészetek. Úgy értem, hogy például egy mese, egy opera különböző karaktereket megtestesítő szereplői jelmezeinek a színek, a formák elsődleges jelentést hordoznak. A művészeti ágak (tánc,

dráma, képzőművészet) oktatása napjainkban magasabb szinten áll, mint volt húsz vagy ötven évvel ezelőtt. Érződik ezeknek a pozitív hatása?

Hogyne! Úgy érzem, ha ugyanolyan szeretettel és örömmel vezetjük be a más művészeti ágakról érkező elemeket, az tulajdonképpen egy remek „zenei épületet” hoz létre.

Zelinka Tamás nagyszerű volt tanítványod mondta, miszerint nem hiába sportolnak sokat, szinte túl sokat is a mai gyerekek. Azért is szerethetik, mert ott megtalálják azt a mozgást és örömteli játékot, ami hiányzik nekik tanórákon az iskolába bezárva.

Tamás tízéves volt, amikor hozzám került a Mozart Klubba. Valaminek kell lennie abban, amit én elképzeltem. Nem mások miatt, hanem a magam dolgai folytán jöttem rá, hogy mit hogyan kell csinálni és azt meg is tettem. Összességében 6700 koncertet vezettem és épp most mondta Tamás, *„ha bizonyos emberek helyett ezt-azt Varga Karcsin csinálná, mindenki jól érezné magát!”* Azt kifogásolták a fentebb említett konferencián például, hogy a játékvezetők általában szigorral fegyelmeztek. Ha én rendetlenséget tapasztaltam, azonnal kihúztam magam. A közönség abban a pillanatban elcsöndesedett és nagy figyelemmel kísérte végig az egész előadást. Oh, milyen nagyon szerettem csinálni!

Abban a pillanatban a gyerekek figyelmének lekötése végett nem a tananyag növelése a megoldás.

Majd megközelítjük később a tudást is, amit valamilyen módon számonkérhetünk, de nem ez az első.

A tudás megszerzéséhez az öröm és játék annyira szervesen összetartozik, hogy a tudást nem egy másik tudással hajszolhatjuk jobban, hanem az előkészítéssel, a rávezetéssel, a játékossággal. És hogyha minden pedagógus a saját tantárgyában így gondolkodna, a gyerekek elméje nyitottabb volna, a társművészetek felé is. Kollegiális lehetőségek, kapcsolások más területek irányába. Ezeknek kollektív tanító erejük van.

...ó, micsoda eredményeket lehetne elérni! Koncerten ugyanúgy, mint tanórán. Történt, hogy vidéken a szakmunkásképző iskolákból a szakmunkás gyerekek, parasztyerekek akkor kezdtek el járni Filharmóniai koncertekre. A zenekar ült a hátam mögött, én pedig végignéztem a közönséget. Jó nagy hangon zúdultak be a terembe. Nem küldtem ki őket, mint tette volna egyik kollégám, hanem

megálltam, néztem egy darabig őket. A leghangosabbra, aki füttyült, rámutattam: „Ott valaki füttyült. Csönd legyen, füttyülj még egyszer! Most én visszafüttyülök neked.” Szemük-szájuk elámult, leesett az álluk, leültek és olyan csöndben hallgatták az egész koncertet -életükben először voltak hangversenyen-, hogy az feledhetetlen! Elő kell készíteni őket a koncertre egy kedves hangulattal, mint amikor mondtam nekik, hogy füttyüljünk.

Hangulatilag elő kell készíteni a befogadót. Akkor szólaljon meg a zene, amikor ők már hangulatilag benne vannak egy nagyon jó légkörben. És akkor rájuk zúdul a zene. Számtalanszor előfordult, hogy kimentem a függöny elé, megálltam és végignéztem a közönségen. S amikor elfordult a tekintetem, síri csend követett egész a koncert végéig, pedig egy szót sem szóltam.

Előfordul, hogy a hangulati előkészítést, a figyelem lekötését nem követi rögtön a tudás megszerzése, a zenehallgatás? Játékos elem elmaradhat, de a hangulatkeltés megteremtése nem?

A hangulat megteremtése nem maradhat el: az is beszédes a gyerekeknek, ha kiállok eléjük és nézem őket. Nem mindig kell szó. Amerre nézek, ott marad a csend. Aztán a játékos elemnek a beviteli módja változik, ami lehet rövidebb, lehet hosszabb, de ne maradjon el. Mindig kell valami történjen zenehallgatás előtt.

Varga Károly

Az első megszólalás a tied, amit rögtön kövessen játék?

Nagyon sokszor előfordult a Zeneakadémián, az Operában, Erkel Színházban, hogy kimentem, megálltam és végig néztem a közönségen, vagy még a kezemet is feltettem.

Azt gondolom, hogy akkor ez ajánlott elem.

Igen. Amikor már olyan helyre megyek, amikor tudom, hogy a gyerekek tizedszer vannak koncerten, ott csak meg kell jelennem, és abban a pillanatban elhallgatnak és figyelnek rám. Végig nézek rajtuk, amikor csend lesz, üdvözöm a gyerekhallgatóságot. *„Itt áll a karmester úr a zenekarnál, bemutatom nektek. De kellene nekünk egy ifjú karmester közületek is. Jelentkezzen, aki úgy gondolja, el tudna vezényelni egy zenekart!”* Mindig jelentkezik valaki. Akkor odahívom, odamegy a karmesterhez, aki megfogja a kezét és így vezényelnek. Aztán elengedi a kezét és akkor magától kell tennie a mozdulatot. Akkor megkérdezem tréfásan a gyerektől: *„Na, mit szólsz hozzá, mint karmester?”* És akkor most megkérdezzük, hogy mit szól hozzá a karmester úr.

Tulajdonképpen kevés játék is kötelező elem, nem maradhat el?

Pontosan! De ez nem játék, csak finoman játékosság.

Szoktad mondani, hogy állandóan improvizálnod kellett, hogy a gyerekek figyelmét lekötöd. Akkor a hangulat megteremtése (örömszerzés és játékszabályok) - játék - zenehallgatás hármas folyamata kötelező?

Igen, de egyikből következik a másik, hogy mikorra megszólal a zene, addigra már kinyíljon a befogadó gyerek.

Megszólítod őket, amint a kifejezésben is benne van, először a „szó” kell. Szó pedig csak a csendből jöhet. Csend, szó, szóból lesz a játék. És amikor elkopik a szó, abból lesz a zenehallgatás, amikor már nincs szó, hanem csak a zene van. Tehát a szóból átmegyünk a zenébe.

Volt olyan, hogy kimentem, végignézttem rajtuk és akkor azt mondtam: *„Na, először is az első kérésem, hogy mindenki vegye elő a kezét. Mutassátok! [Mutatják a kezüket.] Most csinállok egy tapsot, és amikor intek akkor ti mindnyájan. [Mindenki tapsol.] Na, most ezt folytassátok! Így kell megtapsolni azokat a műsorszámokat, ami nektek tetszett.”* Nem azt kell mondani, hogy miért nem tapsoltatok, felelősségre vonni őket, hanem előkészíteni azt, hogy tapsoljanak, ha úgy tapasztaltam, hogy ennél a társaságnál még nem nagyon szokás.

Sokat változott a zenei élet pályád kezdete óta?

Sokat. De vigyázzunk, a csinált tudományosság az egésznek a veszét okozhatja. Az Országos Filharmóniának hangversenyein fel lehetett építeni a közönséget. Aki először bejött 8 éves korában, mire 16 éves lett, addigra szárnyalt, már, ha jó műsorvezető volt. Egyszer Keszthelyen a gimnázium igazgatónője mondta, hogy *„de jó, hogy találkozunk! Ha maga jön hozzánk, akkor az mindig ünnepnap a gyerekeknek.”* Ezért tettem nap, mint nap egész életemben. Ha megyek a gyerekekhez, az egy ünnepi esemény legyen.

Csak visszakanyarodunk beszélgetésünk elejére: az öröm meglegyen.

Ha rájuk szálló örömmel és derűvel vezeted be, akkor ünnep lesz a vége.

Mi az ember feladata, hogy az öröm mindig fennmaradjon száz év múlva is?

A legfontosabb a felkészültség komoly háttérmunkával, alázattal, szeretettel. Száz százalékosan kell tudnunk az anyagot, amit átadunk, és azt úgy átalakítani önmagunkban, hogy vissza tudja sugározni öröm formájában.

Szóljunk munkásságod egy másik jelentős területéről is, a tanári munkáról. A komoly felkészültség és örömszerzés a tanári munkához is szükséges...

Egy hetven év körüli régi volt növendékem nemrég írta, *„és akkor nyílt az ajtó, belépett a mindig elegáns tanár úr, és akkor minden megszűnt csak ő volt bent és a zene”*. A kisgyerekként ezt érezték magukban. A fiatalok ugyanígy éreznek későbbi életükben is.

Mit tudsz üzeni azoknak, akik évtizedek múltán is fel akarnak készülni és örömet szerezni diákjaiknak, úgy átlépni a tanterem küszöbét, hogy hiteles tanárok legyenek?

Ez nem olyan egyszerű. Ez egyik oldalon attól függ, aki tanár lesz, másik oldalon attól, aki tanítja. A tanárnak, aki belép a tanterembe, olyan tulajdonságokkal kellene rendelkeznie, hogy máris odafigyeljenek rá. A titok tulajdonképpen az, hogy a személyisége olyan legyen, aki föl van ruházva az öröm felkeltésével, az öröm átadásával, a játékossággal, a kedvességgel, az emberszeretettel. Mindennek együtt kell lenni. Ha nincsen együtt, akkor már baj van.

Szerencsének mondható, hogy minták alapján jól tanulható, öröklött volt a jó tanárság?

Ez 1950 táján kezdődött igazán és 1970–80-as évekig tartott. 1950 előtt egyetemi szigorúság volt, hacsak nem volt alkalmas arra, hogy valóban tanítóbácsi vagy tanítónéni legyen.

Tekintélyelvűség már a XIX. század végén volt.

A tekintélyelvűség nem baj. Az nagyon fontos. Csak annak legyen tekintélye, akinek van hozzáértése és érzéke a tanításhoz. Egy igazgató akkor lehetett igazgató, ha átlátta azt a rejtélyt, amit az iskola jelent, és látta, neki mi a feladata, hogy a gyerekek örömmel tanuljanak az iskolában. Bizonyos hivatalokban is ez ugyanilyen fontos: tudniuk kell, hogy mit kell csinálni.

Az egyik oldalról kell egy szakmai felkészültség, nemcsak tanárnak, hanem másnak is, aki oktat vagy átad valamit, a másik oldalon pedig kellenének felkészültek, akik hallgatni tudják azt. De azokat meg kell teremteni, ki kell nevelni.

Szerintem azért lesznek sokan és most vannak sokan, akik ezen dolgoznak. Ezt meg is tapasztalod, mert a vetélkedőkön azért felkészült, ügyes gyereket látsz jó tanároktól.

Bizony, bizony!...

Az örömet meg lehet és meg kell találni az élet minden területén, és mindez különösen kíváncsú akkor, ha az ember művészeti irányba szeretne tájékozódni.

Pontosan ez a lényeg!

Azt hiszem, szépen körbejártuk az örömmel átítatott zenei ismeretterjesztés és ismeretszerzés témakörét. Hálásan köszönöm Neked a beszélgetést. Bízom abban, hogy sokaknak sikerül ihletet meríteni tanácsaidból, és cselekvéssel követi azt az utat, amelyet mutatsz. Engedd meg, hogy megköszönjem valamennyi ismerősöd, kollégád, barátod és a T. Olvasók nevében a beszélgetést. Egy kicsit azok szívét is idehozom a régmúlt világból, akik már régen eltávoztak közülünk, de Te figyelemmel felnéztél rájuk, és azokét is, akikért távoli országokba utaztál el, hogy idegen nyelveken kérdezd őket, hogy aztán hangversenyközvetítésekkel és riportokkal szolgálhass hazánk zenerajongóinak a médiákon keresztül, ami által otthonokba, iskolákba vitted hírül a zene örömét generációkon és emberöltőkön át.

Kedves Karcsi bácsi, szívből kívánom, hogy a Jó Isten éltesse, tenyerén hordozzon még nagyon sokáig mindannyiunk örömére! Mindenki köszöni Neked életének azt a szeletét, amelyben ismert Téged.

Boldog 100. születésnapot kívánok, kívánunk, erőben, egészségben, sok örömmel és minden jóval megáldott gazdag életet! Szeretteid és dédunokád körében boldog ünneplést kívánok!

Köszönöm szépen.

Riporteri zárszó: Bizonyos, hogy közel száz esztendőnyi munkálkodása alatt emberek millióihoz juttatta el a zene gyönyörűségét, rejtett titkait, szárnyaló intellektusát, éltető üzeneteit. Kétségtelen, hogy eme világi zenei szolgálat által emberek millióinak mutatta meg azt a fényt, amely a zenei hang nyelvén köti össze a földet az éggel, és ami fény a szemében – a bevezetőben említett égő örök ifjonti tűzön túl – lehet az a fénysugár, amely milliók számára jelentette egyszerre a barátság kötelékét, a tudás vonalát, a zene fényét, a művészet csillogását, jövőbe vetett hitét, a bölcsélet apai sugarát, támogató tekintetét, megnyugtató nézését, huncut játékát, ravasz játékosságát, gyermeki derűjét. Karcsi bácsi, mindent köszönünk, Isten éltesse sokáig!

Balatonszepezd, 2025. augusztus 4.

Varga Károly

IV.

VARGA KÁROLYRÓL SZÓLÓ FORRÁSOK AZ ELMÚLT ÉVEKBŐL, LINKAJÁNLÓ

Morva Péter: „[Életre szóló játék - Varga Károly játékos zenei ismeretterjesztési és pedagógiai munkássága](#)”.

Pedagógiai folyóiratok 2009/7.

Morva Péter: „[Egy ország Karcsi bácsija: Az idén szeptemberben 90. születésnapját ünneplő Varga Károly játékos zenei ismeretterjesztési, rádiós zenei szerkesztői és pedagógiai munkássága, avagy egy 2009-ben készült tanulmány „újrátöltve”](#)”. Parlando 2015/5.

Ur Máté: „[Tanításra született : a zene az élményátadás művészete : \[interjú Varga Károllyal\]](#)”. Óbudai Anziks 3/1, 6-9. o., 2017

Gyombolai Bálint: [Dr. Morva Péter: Muzsikáló gyermekrádió. Elfeledett történet](#). Magyar Pedagógiai Társaság (2018)

Morva Péter: „[Együtt születve a közszolgálati rádiózással - A rádiózás igazi doyenje, Varga Károly rádiós zenei nevelő 95 éves](#)”. Parlando 2020/6.

Fülep Márk: „[Varga Karcsi bácsi 95 éves](#)”. Parlando 2020/5.

Fülep Márk: „[Vissza a képernyőre!](#)”. Parlando 2022/1.

Tuska Borbála: „[Varga Károly: „Egész életemben egy sereg gyerek volt körülöttem”](#)”. (Papageno 2023)

[A 98 éves Varga Károly ének-zenetanár, karnagy, rádiósszerkesztő-riporter, zenei író, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola egykori gyakorlatvezető tanárának életművét a Csaba Királyfi emlékéremmel és a Magyar Kultúra Lovagja címmel is elismerték a 2023. évi Magyar Kultúra Napján \(pdf\)](#) Parlando 2023/2.

Morva Péter. szerk.: Kempf, Katalin; Polyák, Zsuzsanna; Vincze, Beatrix; Pálkuti, Anikó; Patonai, Gábor: Demokratikus és közösségközpontú művészeti nevelés az államrádióban és -televízióban – Varga Károly és műsorai., A művészetpedagógia múltja és jelene – reformpedagógia, életreform, gyermekkultúra (ELTE Művészetpedagógia Konferencia). Bp: Magyarországi Reformpedagógiai Egyesület, 206-215. o. (2023).

A 100 ÉVES VARGA KARCSI BÁCSI ÜNNEPI KÖSZÖNTÉSEI
Szerkesztette: Fülep Márk

Varga Károly 2025. szeptember 6-án (Fotó: Fülep Márk)

A 60-as években, Keszthelyen ismertük meg egymást. Amikor 1970-ben az Óbudai Frankel Leó Művelődési Házban, új munkahelyemen újra találkoztunk, régi ismerősként üdvözlöttük egymást. Itt lelt otthonra az összes ifjúsági zenei klub, a Mozart klub, az Ifjú Zenebarátok klubja, a Kicsinyek klubja, az Ifjú Operabarátok klubja. A Till Ottó vezette III kerületi zeneiskola adta a háttérrel Karcsinak is és a később, mindezek alapján is zenei központtá vált óbudai háznak, az azóta már több mint 30 éve Óbudai Társaskörnek. De nem szabad elfelejtenünk az általa vezetett Óbudai Leánykarról sem.

Ilyen hosszú idő eseményrengetegéből méltatlan lenne bármit is kiemelni. Megfejezendő kapcsolatunkat: az Országos Filharmónia által országszerte szervezett „Karcsi bácsi” vezette ifjúsági koncertek versmondó közreműködőjeként is többször volt módom hallani, figyelni elképesztő szeretetét a zene és a fiatalok iránt.

Hihetetlen, hogy az évek így elmúltak. Karcsi viszont örök. Ezt ez a szép kerek születésnap is bizonyítja. Örökre megmarad mindannyiunk szívében, akik dolgozhattunk Vele, akik láttuk, tapasztaltuk mérhetetlen energiáját, elkötelezettségét, akik hallgattuk Őt.

A jó Isten éltesse mindannyiunk szeretetében. Köszönet Neki mindenért.

Szeretettel **Merényi Judit**

Óbuda Kultúrájáért Díj átvételekor 2005-ben A fotókat Antal István készítette.

**

Kedves Karcsi bácsi!

Emlékszem, először szolfézst tanítottál nekem, de híred megelőzött, már akkor fogalom voltál a Zeneiskolai Szervezetben. Szigorú voltál, de minden órád egy élmény volt. Onnan vittél be az Óbudai Zenekedvelő Gyerekek Klubjába és a kórusba. Óriási élmény volt, amikor élő adásban szerepelhettem a Magyar Televízió Zenekedvelő Gyerekek Klubjának, akkor még élő adásában. Ki gondolta volna, hogy 43 évig ez a lesz a munkahelyem és kissé az otthonom is? Emlékszem Pécsre, a kórusversenyekre is, arra csodás, felszabadult hangulatra, amiben részem volt. Óbudán, a sok csodás klub műsorra, ahol annyi zenét hallgathattunk meg fiatal, később világhíres előadóktól. Felejthetetlenek voltak a Magyar Rádióban való kórusfelvételek a 8-as stúdióban és amikor mutálni kezdtem, akkor is járhattam a Rádióba, segítettem az adminisztrációban és legfeljebb a felvételekkor már nem énekeltem, mert „kilógott” a hangom. Később, szinte levakarhatatlanul lógtam Nádas Kati „nénin” és rajtad, hogy adjátok le a nevemet, hogy ha dolgoztok, akkor ott lábatlankodhassak, (gondolom, sokszor már idegesítően) mert az örök szerelem a Rádióval, akkor kezdődött. Később is segítettél, hiszen te ajánlottál be meghallgatásra a Műszaki Igazgatónak, akkor már technikumba jártam. Később, mint MTV-s zenei szerkesztő külsősként jártam be a Rádióba, akkor találkoztunk sokszor a zenei kartontárban, még akkor is éreztem azt a tisztelet teli érzést, mint amikor tanítottál vagy vezényeltél.

Soha nem tudtam elmondani, mennyire hálás vagyok Neked, mert Te oltottad belém a zene szeretetét, a „jó zene” szeretetét, legyen az bármilyen műfajú. Te segítettél abban, hogy beleszeressek a Rádiózásba és aztán abból jött a technikusság, a tv-s hangmesterség és végül a zenei szerkesztés.

Milyen furcsa, csak 20 év van közöttünk és akkor Te „bácsi” voltál és ma is így szólítanak, pedig mindig örök fiatal és aktív maradtál! Isten éltesen Karcsi bácsi, gratulálok ehhez a csodás életműhöz, amit alkottál és további jó egészséget kívánok Neked.

Budapest, 2025. augusztus 15.

Herczeg László „bácsi

hajdani Magyar Televíziós és Magyar Rádiós zenei szerkesztő

Varga Karcsi bácsi 100. születésnapjára

Varga Karcsi bácsi Debrecenben 1980-ban.
A Kodály Leánykar nevében Erdélyi Ágnes nyilatkozik

Drága Karcsi bácsi!

Végtelenül boldog vagyok, hogy a közelgő csodálatos születésnap alkalmából köszönhetlek Téged! Sokak nevében teszem, életpályám főbb állomásain: Nyíregyháza, Debrecen, Budapest és Veszprém zenei intézményeiben rajtam kívül is megszámlálhatatlan gyermeknek, fiatal és idősebb kollégának életében voltál kíváncsi és türelmes rádiós tudósító, ötlettel teli játékmester, útmutató tapasztalt pedagógus és az Élet Örömének két lábon járó tanúja!

Pont fele esztendeje, azaz 50 éve lettem Szabó Dénes Tanárbácsi énekkarosa a nyíregyházi ének-zenei általános iskolában, az azóta legendás Cantemus kórus első sikereiről rendszeresen készültek rádióriportok. Mint énekkari titkár válaszolhattam a kérdéseidre az akkor még félelmetesnek tűnő hordozható magnó mikrofonjába, és tanulhattam Tőled a riportok készítésének precíz és elegáns stílusát, a rontott mondatok újrakezdését, a magyar nyelv színes, láttató használatát. Később is gyakorta voltam „riport-alanyod” a debreceni Kodály Leánykar tagjaként. Kövics Zoltán karnagy úrral a Bartók Kórusverseny győztese lettünk 1980-ban, ekkor készítette Édesapám a mellékelt fényképet. Beszélgetéseink könnyed hangulata, a hangod meleg tónusa még mindig a fülemben van!

Aztán pályakezdő koromban kollégák lettünk pár évre, szolfézs tanszakvezetőm voltál az Óbudai Zeneiskolában, otthonosságot, biztatást kaptam Tőled a fővárosi környezetben.

36 esztendeje élek és dolgozom Veszprémbe, itt is sokszor találkoztunk, leginkább a zeneiskolás vetélkedő-programok alkalmával, amelyekben Mozdényiné Paray Mária és Ötvös Karcsi igazgató voltak a fő szervező partnereid. De rádióműsorokat készítettél itt a Dohnányi konziban is, éppen mostanában találtam rá egy kazettafelvételre, amelyen Zámbo István karnagy úr és több azóta elismert hangszeres muzsikus nyilatkozik és játszik. Gyűjtjük a dokumentumokat a veszprémi intézményeink: a Csermák Antal Zeneiskola, a konzi és a már általam vezetett városi vegyeskar jubileumi ünnepeire!

Legutóbbi személyes élményem Veled, hogy mesélted, Fiadtól vitorlázó repülést kapsz ajándékba születésnapodra! 10 vagy 15 éve lehetett?

Azt kívánom, hogy ha már „hatóságilag” esetleg nem is javasolt születésnap repülőútra indulnod, közös emlékeink könnyű szárnyán járd be még sokszor a teljes országot, jusson eszedbe a rengeteg éneklő gyermek és lelkes kolléga, füledben csengjenek a muzsikák, amelyekre mindnyájan rácsodálkozhattunk életed munkája által! Isten éltesse Karcsi bácsi, boldog 100. születésnapot!

Veszprém, 2025. augusztus 25.

Erdélyi Ágnes

zenetanár, Veszprém Város Vegyeskarának karnagya

Zsoldos Dávid gyermekkori és felnőtt portréja
(Fotó: Kondella Mihály)

Karcsi bácsira még gyerekkoromból emlékszem - az a szerencse ért, hogy rádiós szülők gyermekeként megtalált és rögtön be is szervezett gyerekriporternek. Így aztán Karcsi bácsi vezetésével, valamint egy izgalmasan sok gombbal és tekerentyűvel rendelkező, ám mázsás súlyú UHER-felvevő társaságában még kisiskolásként ismerkedhettem meg és készíthettem rádiós riportokat számos kiváló muzsikussal, például Petrovics Emillel és Lendvay Kamillóval. De élénken emlékszem az Óbudai Társaskörben rendezett ifjúsági koncertekre is, ahol még tizenéves zongoristaként már én voltam a „nagyfiú”.

Ritka csoda és lehetőség az élettől, hogy valaki legalább három generáció muzsikusait és zenehallgatóit is nevelhesse, a rádióban, élőben, és az interneten: Karcsi bácsinak ez megadatott, és fiatalok ezrei - köztük én is - tartozunk hálával érte. Isten éltesse még sokáig, köszönet mindenért!

Zsoldos Dávid

zongoraművész-zenetörténész, a Magyar Zenei Tanács elnöke

Kapcsolatunk már több, mint 20 éve kezdődött. Akkoriban Karcsi bácsi még személyesen eljött a vetélkedőkre, melynek anyagát akkor is maga állította össze. Ezek a vetélkedők azon túl, hogy élvezetesek és játékosak voltak, mindig az igényességre törekedtek és a gyerekek érdeklődését felkeltették, tudásukat gyarapították. Ez a mai napig töretlenül így folytatódik. A legújabb generációnál ugyanazt a célt tudják elérni ma is ezek a folyton megújuló, élvezetes vetélkedősorozatok.

Mindez azt bizonyítja, hogy 100 évesen is lehet valaki friss és fiatal.

Kívánunk még sok boldog, egészségben töltött születésnapot Karcsi bácsinak!

Szeretettel a **Miskolci Egressy Béni Zenei Alapfokú Művészeti Iskola** tanárai:
Murvainé Bodnár Ildikó, Szuhánszkiné Ladócsy Erzsébet, Fazekas Erzsébet,
Nagy Sándorné, Petró Balázs, Patakiné Juhász-Nyitó Éva, Pataki Gábor, Portik
Judit

A budaörsi Leopold Mozart Zeneiskola zeneirodalmat tanuló diákjai és a magam nevében szeretettel és nagyrabecsüléssel köszöntöm rendkívüli, kerek évfordulóján Varga Karcsi bácsit! Ifjabb és idősebb, jelenlegi és régi tanítványaim szeme csillogását, jóízű mosolyát küldöm képletesen a ragyogó születésnap csokorba! A zenehallgatással, vetélkedéssel, játékkal eltöltött órák önfeledt örömét köszönhetik neki zeneiskolásaink, és köszönhetem én is a velük közös élményeken keresztül. 2006 óta vettünk részt növendékeimmel – szinte már megszámolhatatlan alkalommal – az általa szervezett és vezetett játékos zenei műveltségi vetélkedőkön.

Kecskésné Papp Ágnes

zenetörténész, zeneirodalom-tanár

Leopold Mozart Zeneiskola (Budaörs)

TOVÁBBI EMLÉKEK

1.

FRISS GÁBOR-SZABÓ HELGA-VARGA KÁROLY: JÁTSSZUNK ZENÉT!³

(Zeneműkiadó, Budapest, 1968)

„Szeretnénk, ha minden gyerek – és persze minden felnőtt – megtudná: a zene a legszebb játék, amit az ember magának valaha is alkotott. Ezért csináltuk ezt a könyvet. Csupa olyasmi került bele, amivel különben is szívesen játszunk: mese, rajz, keresztrejtvény, bélyeggyűjtemény, bábjáték, találós kérdés, társasjáték. Csak éppen itt mindez a zenéről szól. Éspedig szól a szülőnek, aki otthon, a tanárnak, aki az iskolában, a napköziben, az úttörő-foglalkozáson, az Ifjú Zenebarát Klubokban szívesen plántálná a gyerekekbe a zeneszeretetét. És szól mindennekfölött a gyerekeknek, fiataloknak, akik szeretnék kicsit tanulni és sokat játszani.

Ha ezt a könyvet forgatják, mindkettőt teszik.” A Zeneműkiadó fent idézett ismertetőjét olvasva az volt az érzésem, hogy végre már a mi szakmánkon belül is kitűnő reklámszövegek készülnek. Amikor azonban a könyv is a kezembe került, egyszerre minden sorát meggyőzőnek, igaznak, sőt talán kissé szerénynek, kevésnek találtam.

Ez a 110 oldal nemcsak hogy változatos játékaival izgalmasan szórakoztat, de észrevétlenül, frissen, üdítve tanul is. Nem lehet megunni, hiszen az olvasó az egyes meséknek, rejtvényeknek, kérdéseknek vagy társasjátékoknak még a végére sem ért, máris újabb csábítja a gazdag, bőséges élményanyagból, melyet aztán játszhat egyedül, csoportosan, szobában, tanteremben, sőt kirándulás

³ Ének-Zene Tanítása 1969/2.

közben a szabadban is. Valóban kellemes perceket tud varázsolni ez a szellemesen összeállított anyag. Titka talán – az elmondottakon túl – abban van, hogy kiindulási alapúak az általános iskolák, továbbá a szakosított tantervű általános iskolák ismeretanyagát tekinti.

Ezt egészíti ki aztán a játék, a szórakozás hevében további számos új ismerettel. A tanulók életkori sajátosságainak megfelelő fokozatosság és egymásra épülés pedig biztosítja, hogy a ma még esetleg bizonyos ismeretanyag nem ismerése miatt „vesztessé lett” játékos, akarása, célratörése révén holnap „győztessé”, szellemi sikerélmény birtokosává válják. A segítség igényével szeretnék ezúton néhány olyan megjegyzést, III. javaslatot tenni, mely szerintem a későbbi kiadásokban megoldható, és mellyel a könyv pedagógiai és gyakorlati haszna még tovább növekedne. A kártyalapok otthoni „szétnyírása” helyett a gyárilag előállított kártyacsomag a jobb megoldás. Ez esetben a lapok teljesen egyformák, széleik simák, eldolgozottak, így tartósabbak, keverésre, játszásra egyaránt alkalmasabbak, esztétikusabbak. A dobókocka is legyen a könyv melléklete, jobb a „mokkacukor”-nál mert méretei pontosak, így az igazságos, az egyforma eséllyel történő dobás lehetőségét biztosítja. Szükséges és hasznos lenne, ha a könyvben található kitűnő zenei illusztráció nem csupán kottaképpel szerepelne, hanem a hátsó borítólap tasakjában kis méretű hanglemezeken ott lehetne, ezzel a hangszeres példák, továbbá az énekes szemelvények élménykeltő, igényes előadásban, játék közben is megszólaltathatók. A fentiek megvalósítása talán kissé emeli a könyv árát, de megéri.

A szülők, az iskolák a sok unalmasjáték mellett és helyett a jó szórakozáslehetőséget biztosító könyvet pár forinttal drágábban is szívesen megveszik. Végezetül annyit, hogy a könyv borítólapján a „Játsszunk zenét!” cím után található „1” szám azt engedi remélni, hogy e remek kezdeményezést a 2., 3. stb. kötetek is követni fogják majd.

Horváth Károly

ZENEKEDVELŐ SZÜLŐK KLUBJA⁴

A „Parlando” 1962 októberi számában Földes Anna beszámolót közölt az ifjúsági zenei klubokról. Időszerűnek látom, hogy egy újabb kezdeményezésről tájékoztassam az olvasókat. Óbudáról indult ki a Zenekedvelő gyermekek klubjának gondolata és ugyancsak Óbudán valósította meg Varga Károlytanártársunk a 111. kerületi Tanács, a III. kerület József Attila Művelődési Ház, lelkesénektanárok és a Fővárosi Zeneiskola Szervezet 3. sz. körzete tanárainak összefogásával, valamint a Zeneművészek Szakszervezet Ifjúsági Bizottság támogatásával a Zenekedvelő Szülők Klubját. Ezt a klubmozgalmat is a fejlődés, a szükségszerűség hozta létre. A hangszeres oktatásban részesülő és hangszeres zenénem tanuló gyermekek egyaránt részesei az iskolai és iskolán kívüli zenei nevelésnek, amit a szépen fejlődő klubélet, a peremkerületi ifjúságihangversenyek számos színvonalbeli emelkedésén mérhetünk le. De tud-e a szülő segítségére lenni a pedagógusnak, ha ő maga nem érti és nem érzi a muzsikálényegét, ha nem tudja felmérni a zenetanulás ember és jellemformáló szükségességét? Nem. Ez a felismerés vezette Varga Károly kartársunkat arra a gondolatra, hogy az ifjúsági klubtagok szüleit is meghívja beszélgetésekre. Három évvel ezelőtt kezdte meg a klubestéket, elbeszélgetve a ritmus, a dallam, a harmónia kialakulásáról, hangszerek megszólaltatásának módjáról. A második év klubestéinek témája az egyestörténelmi korszakok muzsikája, idén a hangszerfajtákat ismerik meg a klubtagok. És a szülők örömmel járnak el, sőt nagyobb gyermekeiket is magukkal hozzák. Zeneiskolai, szakiskolai növendékek és művészek muzsikálnak, beszélgetnek a klubtagokkal. Sok személyes élmény hagy maradandó emléket a szülőkben. Az októberi klubestén, magam is elcsodálkoztam, hogy az esős őszi délutánon, hogy megtelt a JózsefAttila kultúrház terme, 50-60 szülő és testvér jött el, hogy meghallgassa kiváló szakiskolai növendékek, valamint Dénes Vera csellóművész és Kocsis Albert hegedűművész játékát. Varga Károly és Kistétényi Melinda főiskolai tanár beszélgetését, mely a vonós hangszerek múltjával és jelenével ismertette meg az érdeklődőket. Hazafelé a villamoson meggyőződtem róla, hogy a rövid beszélgetés nyomott hagyott a hallgatóságban. A beszélgetésekből láttam, hogy a szülők máskor is eljönnek majd, és gyermekeiket is a zenehallgatására és művelésére fogják ösztönözni. (*Lichter Imréné*)

3.

⁴ Parlando 1962/12.

VARGA KÁROLY HUNGAROTON-HANGJÁTÉK⁵

Ezzel a címmel küldte el a Zene- és Művészeti Iskolák igazgatóinak és tantestületeinek országos zenei játékokra invitáló felhívását 2002. október 2-án a Hungaroton Records Kft. igazgatója, Hollós Máté. Nem előzmények nélkül. Röviddel előbb ért véget az első nagy sorozat, a Hungaroton-Hang-Versenyt. Négy fordulóján 14 zeneművészeti szakközépiskola és a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Előképző Tagozatának növendékei 180 pódiumfellépéssel döntötték el, hogy kik legyenek azok tizenöten, akiknek játékát hanglemezen örökíti meg a Hungaroton. Találónak nevezték ezt el Nyíregyházán, sosem volt hangversenyének.

Találónak, hiszen egyszerre volt koncert és izgalmas megmérettetés, amelyen együtt szerepelhetett mindenféle hangszer ifjú muzsikusa, életkortól függetlenül. S még véget sem ért ez az első, már készen állt a második tervezete, a zeneiskolások sokaságát felvonultató. S erre is illik a „sosem volt” jelző. A közismereti iskolák kis és nagy diákjai negyven év óta vetélkednek egymással: ki tud többet a zenéről és a társzművészetekről?

A zeneiskolák még sosem vettek részt intézményesen olyan zenei játéksorozatban, amelyben egyszerre kap helyet a hangszerjáték, a zeneismeret és a kreativitás. Ezt a lehetőséget teremtette meg most számukra a Hungaroton, a Magyar Zene- és Művészeti Iskolák Szövetségével karöltve. A felhívással együtt részletes tájékoztatót is kaptak a zeneiskolák, pontos és bőséges tájékoztatást a játék rendszeréről és tartalmáról. A zeneiskolák rendkívül nagy érdeklődést mutattak a játéksorozat iránt. Olyannyira, hogy jóval többen jelentkeztek már az első időszakban, mint ahány játék megrendezésére lehetőség adódott. A sorozat nyitó játékát a Balatonföldvári Ránki György Zeneiskola rendezte. Rendkívüli figyelmességgel, pontossággal, ügyszeretettel, gondos felkészítéssel. A különböző tanszakok vetélkedő csapatai nagy lelkesedéssel, igaz örömmel vettek részt a két és félórás nagy játékban, a fáradság legkisebb jele nélkül.

Mindezek a későbbiek folyamán, más városok zeneiskolaiban is jellemzők voltak. Játsoztak kisebbek és nagyobbak, korosztály szerint és vegyes összetételben, hangszercsoportokban és egymást segítő hangszeres kötelékekben, s mindenütt az ünnepélyesség, a játék öröme, a tudás

⁵ Parlando 2003/4.

megbecsülése jellemezte a résztvevőket és a vendégeket. Vendégek ugyanis mindenütt voltak. Legtöbbször a hely méretétől függött, hogy hányan. Voltak zeneiskolák, mint például a Keszthelyi Festetics György Zeneiskola, ahol a tanári kar mellett a közeli városok zeneiskoláinak igazgatóit is ott láttuk a vendégek között. Voltak zeneiskolák, mint például a Nyíregyházi Vikár Sándor Zeneiskola, ahol az érdeklődő tanárok, növendékek, szülők mellett végig élvezhették a játékot a város zenekedvelő lemezgyűjtői is. Voltak iskolák, ahol valóságos kis bankettel ünnepelték meg a napot, mint ahogyan ez Dunakeszin történt. Bátran írhatom, hogy feledhetetlen volt minden eddig rendezett alapjáték, legyen annak helyszíne a Szegedi Király- Kőnig Péter Zeneiskola, a Veszprémi Csermák Antal Zeneiskola, a Balassagyarmati Rózsavölgyi Márk vagy a Százhalombattai Művészeti Iskola.

Néhány sorakozik itt név szerint az iskolák közül, de részletesen lehetne írni formákról, ötletekről, hangulatokról valamennyi játékot fogadó iskolában. Többek között például a Miskolci Diósgyőri Gimnázium csapatokba verődött, majdnem szmokingban, majdnem kisestélyiben megjelenő versenyzőiről, akik hihetetlenül komolyan vették a játékot, hasonlóan a Diósgyőri Erkel Ferenc Zeneiskola hangversenytermében megjelent, ünneplőbe öltözött, játékkal és játékosokkal együttérző közönségéhez.

Írni kellene tehát – és lehetne mit – mind a negyvenkettő, 2003. január 4. és június 16. közötti játékban részt vett iskoláról. Többen nem fértek be az idei játékidőbe. Érdekességgént említendő, hogy a zeneiskolák mellett egyre több általános iskola, gimnázium, sőt szakközépiskola jelezte részvételi szándékát.

A játék várakozáson felüli népszerűségének oka két forrásból ered. Az egyik, hogy a zeneiskolás növendékek kitekinthetnek a hangszerük mellől, ténylegesen játszva tájékozódhatnak korokról, stílusokról, szerzőkről, komponálási és szerkesztési elvekről, módszerekről, más hangszerek ismeretéről, műformák, műfajok világáról, megtoldva ezeket cselekvő részvételükkel: népdalénekléssel, lapról olvasással, ritmusimprovizációval, mini koncerteken való hangszeres játékkal.

Külön kell szólni a zenei felismerésről és a hozzá kapcsolódó számtalan „zenei műveltségi” feladatról. Külön azért, mert a játéknak ez a része erősen könnyített. A Hungaroton által rendelkezésükre bocsátott, lemezborítókön olvasható leírások válogatott idézetei – 23 részletben négy sűrűn írt oldalon –, valamint az ugyanebben a sorrendben összeállított művek CD lemezekon megküldött jellemző részletei leveszik a terhet a felkészítő, segítő tanárok

válláról és – ami ennél sokkal fontosabb – önálló zenehallgatásra, műismeretre adnak lehetőséget minden egyes növendéknek, hangszerétől és korától függetlenül.

A játék népszerűségének másik oka a Hungaroton Records nagyvonalú mecénatúrája. Vállalta a játéksorozat lebonyolításának teljes költségét. Vállalta, hogy a tájékoztatóban elküldött, mintegy 180 CD lemezt tartalmazó listáról a játék résztvevői, a rendező zeneiskola (utóbb már más iskolatípust minden növendéke, tanulója, egész családja, a társiskolák tanulói, az iskolák tanárai, községük vagy városuk könyvtárai és minden művelődési intézménye, sőt a lakóhely valamennyi lemezkedvelője féláron vásárolhat tetszés szerint, így a játék támogatására, a zeneiskolák és növendékeik lemeztárának megalapozására vagy bővítésére a Hungaroton – a győzteseknek szánt, ajándékba adott 1000 CD lemezt is beleértve – jelentős anyagi áldozatot hoz. Amennyiben az első két tanévre tervezett négyfordulós játékból kimaradnának iskolák, úgy részvételüket a következő tanév folyamán a Hungaroton hasonló módon támogatja.

A Hungaroton-Hang-Játék első két tanévet átfogó periódusa az I. forduló félidejéhez érkezett. 2003 szeptemberétől folytatódnak az alapjátékok, az eddig részt vett 42 iskolát újabb 40-50 zeneiskola követi, a hozzájuk csatlakozó, de külön tematikával, párhuzamos folyamatban vetélkedő közismereti iskolákkal. 2004 februárjában és márciusában az alapjátékokon győztes iskolai csapatok megyei, iskolák közötti versenyen döntik el, hogy kik jutnak az áprilisban megrendezendő fővárosi és területi elődöntőkbe, majd az azokon sikeresen túljutó csapatok országos döntői következnek 2004 májusában. Azok zeneművészeti, művészeti iskolák és közismereti társiskolák, amelyek idő hiányában nem kaptak helyet az első kétéves játékszakaszbán, a Hungaroton Records Kft. támogatásával kötetlen számban vehetnek részt a második kétéves sorozatban. Azt szokták mondani: „pénz kérdése az egész”. Ebben az esetben azonban csak kedv és szándék kérdése, hogy kik lesznek részesei ennek a sok örömet adó, megszerzett ismereteket bővítő, új ismereteket nyújtó, hangszeres játékhoz kedvet teremtő, a zeneszépségeit és értékeit feltáró nemes játéknak. Minden mást megad a Hungaroton.

4.

„A MAI GYEREKEK IS NAGYON LELKESEK” Varga Károly legjobban az élménytanításban hisz⁶ Réfi Zsuzsanna interjúja

Több, mint hét évtizede foglalkozik azzal, hogy hogyan lehet felkelteni a gyerekek érdeklődését a zene iránt. 12 000-nél több riportot készített az ifjúság zenei életéről, közel 8000 filharmóniai koncertnek volt a moderátora, sok ezerre tehető az általa vezetett zeneversenyek, vetélkedők, játékok sora. Varga Károly, a Magyar Rádiószerkesztő riportere, műsorvezetője, nyugalmazott főiskolaigazgató tanár, karnagy, több évtizedes, fáradhatatlan és eredményes zenepedagógusi pályájáért, valamint a magyar zenei életben betöltött kiemelkedő szerepe elismeréseként az idén a Magyar Érdemrend Tisztikeresztjét is átvehette. Persze most sem pihen, hiszen jelenleg is több vetélkedővel foglalkozik és ma is azt kutatja, hogyan lehet a gyerekeket, az ifjúságot, a zeneszeretetre nevelni.

– *Sok éve foglalkozik a kisebbekkel és nagyobbakkal. Hogyan látja, mennyiben igényelnek a fiatalok napjainkban mást, mint mondjuk három évtizede?*

– Nagyon sokszor mondják, halljuk, hogy a mai gyerek más. Ez bizonyos értelemben igaz, hiszen a környezeti, társadalmi változások, a családok átalakulása hat a gyerekekre, fiatalokra. Ám érzelmi világuk, lelki beállítódásuk most is éppoly gyorsan reagál az őket körülvevő világra. A zene iránt is fel lehet kelteni érdeklődésüket, ha már az odavezető út is örömet és élményt szerez számukra. Erről szóltak azok a nyári előadásaim is, amelyeket a Magyar Kodály Társaság Észak-Dunántúli Tagozata hét, egymást követő, nyári táborában tartottam az ott egybegyűlt, téma iránt különös érdeklődést mutató, több tucat zenepedagógusnak. A hatodik délelőtti címe ekként hangzott: „Játékosság az órán és az órán kívül érdekeltté tenni a tanulókat”. Összefoglaló rövid alcíme pedig: „Az élménytanítás”. Élménytanítás, amely bizonyos értelemben szemben áll a direkt közlő módszerrel. Az egyik európai főváros konzervatóriumának szolfézsórájára voltam hivatalos. Örömmel mentem, csalódottan léptem ki a tanteremből. Egész óra alatt egyetlen zenei hang nem hangzott el, sem énekhangon, sem egy hangszer hangján. A tanár úr tisztán és világosan beszélt a zenéről – közölte, amit a zenével kellett volna – s a növendékek elhagyták a termet anélkül, hogy egyetlen hangot is énekeltek volna. Ez talán ott megszokott

⁶ ZeneKar 2014/4.

volt és a zenei pályára készülő növendékek fel is fogták, bár nem élt bennük a muzsika. Ám egy itthoni általános, vagy akár középiskolában ijesztően hatna. Ezért csendült meg bennem ott kinn – és bizony többször itthon is – Bárdos tanár úr hangja: „...a jó szolfézsórán, a jó ének-zeneórákon a próza is énekelve szólal meg...”

– *Tudna erre mondani egy egyszerű példát is?*

–Lehet-e egy órát úgy kezdeni: „Nyisd ki a füzetet, vedd kezébe a ceruzát! Írd velem együtt: a szimfónia! És tovább: római egyes, római kettes, római hármas? Lehet. Csak ne csodálkozzunk, ha az ötödik percben a diák már kinéz az ablakon és a tizedikben nem egészen tudja, hogy miről van szó. Lehet-e így kezdeni, hogy aki tud kézjelről szolmizálva énekelni, énekeljen s elénekelve a főtemát, mellék- és zárótemát, vagy zárótemákat, kidolgozzuk, memorizáljuk, elénekeljük a CD-ről hozzájátszott zenekarral, majd a tanulók maguk írják mindent a tábla és a füzet megfelelő helyére, hogy soha ne felejtsék el? Talán így lehet igazán megközelíteni a témák tempóját, dinamikáját, karakterét, végül a zenemű egészét, a zeneszerző szándékát. Nem beszélve arról a sok-sok dalról, amit így birtokolhatnak a kis- és nagyiskolások tömegei. Sokszor azt érzem, hogy felülről kezdjük a zenei építkezést és aláhullanak a majdan értékes téglák. Érdemesebb lenne az aktív muzsikálás alapjaira építve kibontani a szükséges ismereteket.

– *Kevés az énekórák száma?*

– Kevés. Nagyon kevés. Ezer évvel ezelőtt a három nagy görög bölcs egyöntetűen vallotta: Minden művészet alkalmas arra, hogy fejlessze a fiatalok személyiségét, de igazán csak a zeneképes rá, hogy teljessé tegye, így még fontosabb, hogy érdekeltté tegyük a gyereket. Amit lehet, azt öntevékenyen maguknak kell megoldaniuk, megfejteniük. Érezzék a felfedezés, a ráismerés örömét, ezt tartom a kulcsnak.

– *Hetven éve foglalkozik mindezzel. Mennyiben nehezebb ma a gyerekeknek zenei vetélkedőket tartani, mint pályája kezdetén?*

– Valóban akad néhány megmértetés a múltamban, hiszen eddig 4647 zenei vetélkedőt, versenyt, játékot vezettem. Jelenleg is dolgozom vetélkedőkön, s azt kell mondjam, hogy az újbudai versenyben az érettségiző fiatalok is szívesen vettek részt. Azt látom, a lelkesedésük ugyanakkora, mint a korábbi évtizedekben, sajnos azonban a tudásanyaguk már kisebb, mint korábban. Ez nem is csoda, hiszen heti egy órában kevés dolog fér bele. Erre a pedagógusok is

panaszkodnak. Nincs idő a tudás elmélyítésére, nem rögzülnek megfelelően a tudnivalók. Az örömet azonban ugyanúgy megtalálják ezekben a vetélkedőben a gyerekek. A tavalyi verseny kapcsán például 52 levelet kaptam a fiataloktól, tanároktól. Döbbenet, sosem gondoltam, hogy ilyen lelkesen tudnak írni a mai fiatalok. Volt olyan igazgató is, aki elmesélte, a verseny után, a buszon, hazafelé menet a gyerekek szinte eufóriában voltak. Sokan azt is elmondják, a kicsik már szeptemberben kérdezzetik, hogy lesz-e „Karcsi bácsi játék”. Szóval, szívesen vesznek ebben részt, de hozzá kell tegyem, már nem olyan tömegben, mint évtizedekkel ezelőtt.

– *Mitől ilyen különleges a „Karcsi bácsi játék”?*

– Igyekszem segíteni a felkészülésüket, hiszen már 17 éve kezükbe adjuk leírva az ismereteket. A tavalyi nagy játékhoz hatezer oldalt raktam össze, ebből kaptak 6-szor 20 oldalt, és mellé a kompozíciókat lemezre gyűjtve. Minden a kezükben van, hazavihetik és otthon, maguk dolgozzák fel az anyagot, a saját kíváncsiságukat követve. Ezek a gyerekek a szabad idejükben foglalkoznak mindezzel. Olvassák a szöveget és hallgatják a zenét. A zsűritagok pedig sokszor elámulnak azon, hogy mennyi mindent tudnak.

– *Milyen zenék szerepelnek ezeken a versenyeken?*

– Klasszikus muzsika, de néhány évvel ezelőtt tartottunk egy vetélkedőt kortárs zenéből is. Philip Glass kompozíciói rabul ejtették a gyerekeket, és abban is segítettek, hogy műveire felhívják a figyelmet.

– *Ma már annyiféle muzsika szól, hogy a klasszikus mellett érdemes lenne a fiataloknak megmutatni a minőségi zenét, akár a könnyű műfajokban is. Hiszen a komolyzene mellett más területeken is születik érték, ami talán kicsit közelebb áll a mai gyerekekhez, fiatalokhoz.*

– Lehet, csak nagyon hozzáértő emberekre van szükség, akik tényleg kiválóan ismerik a klasszikus zenét, és képesek megtalálni az értéket. Úgy vélem, meg kell mutatni, hogy mi a minőség, ahhoz, hogy a gyerekek válogatni tudjanak. Volt egy műsorom, amelynek zenés találkozó volt a címe, egyszer egy könnyűzenész volt a vendégem, aki Kodály növendékeként végzett a Zeneakadémián. Az egyik fiatal megkérdezte tőle, nem jelentett-e gondot a rajongóik körében, hogy ilyen mestertől tanult. Azt válaszolta, ha egy hónapig szeretné a könnyűzenét művelni, akkor problémát okozna, így azonban, hogy egy életen keresztül szeretne muzsikálni, éppen az segíti, hogy Kodálytól tanulhatott. Sokan ellenzik azt, hogy valakit a könnyűtől juttassanak el a

komolyzenéig. Ilyenkor én mindig Sebastian Bachot említem, aki hetente egyszer a diákjaival, egy vendéglőben játszott szórakoztató zenét.

– *Egykor Mozart zenéje is mindennapokmuzsikája volt, úgy hallgatták, mint maga rádiót...*

– A magas művészet is találkozhat úgy a szórakoztató muzsikával, hogy ebből érték szülessen. Táplálkozhatnak egymásból is. A fontos az, hogy minőségi legyen a zene. Nagyon érdekes volt egyébként, hogy mindig megkérdezték tőlem, az adott játékban éppen mi a sláger. A kortárs zenében például a ritmus bővíti el a hallgatóságot, a gyerekek nagyon szerették Steve Reich Zene fadarabokra című kompozícióját. Ugyancsak tetszett nekik Hollós Máté neoromantikus műve, amely izgalmas muzsika, romantikus vonásokkal.

– *Gondolom, a társművészeteket is felhasználja ezeken a versenyeken...*

– Nemcsak képzőművészetet, hanem irodalmat is. A számítógépekkel remekül lehet dolgozni. Nem lehet véletlen, hogy Wagner is maga írta, rendezte, komponálta darabjait, s részt vett a színpadra állításában. A Gesamtkunstwerk nem véletlenül aratott akkora sikert. Képekkel, szöveggel sokkal jobban hat a zene. Mindezt a tanításban is lehet használni. Annak idején nagyon sok iskolát látogattam, s úgy vélem, fontos a pedagógiai munkában is felhasználni a mozaikszerűséget. Mert akkor sok mindent lehet ismételni újra és újra. Érdemes kapcsolódási pontokat keresni, egy gondolatra felfűzni mindent. Azt a sokféleséget, ami napjainkat jellemzi, az órán is meg kell mutatni.

– *Mennyire kell ma fegyelmezni a vetélkedőkön?*

– Közel 8000 hangversenyt vezettem, ebből 7500 volt ifjúsági hangverseny. Egyetlen nés. Kell ugyanis egy alap. Úgy kell vezetni a koncertet, hogy abban mindenki benne legyen. A gyerek, a zenekari tag, az énekes. Ha mindenkinek van feladata, akkor nincs fegyelmezési probléma. Akkor a kicsik nem is mocorognak. Érezni kell a közönséget. Nem lehet csak úgy leadni nekik az anyagot. A program elején meg kell nézni a kicsiket, és papír nélkül beszélni nekik, az adott társasághoz, hangulathoz igazítva még a szóhasználatot is. Figyelve arra, mennyire befogadóak az adott pillanatban. Erre lenne szükség az énekórákon is. Több órás előkészület kell 45 perc megtartásához. Ahogy én is 6000 oldalból válogattam össze 120-at. De aki abból felkészült a versenyre, azt örömmel tette.

– *Sokan pedig azt mondják, kezelhetetlenebbek a gyerekek...*

– Nyugtalanabbak, sok hatás éri őket. Le kell kötni őket, s akkor nagyon aranyosak, csendben vannak. Soha nem volt ezzel gondom. Senkinek sem kellett azt mondanom, hogy menjen ki a teremből. Szeretni kell a gyerekeket, s persze szükség van gyakorlati tudásra is. Meg kell keresnünk az eredményre vezető technikákat. Azt érzem egyébként, hogy ezzel a heti egy órával kiveszett a módszeresség...

– *Talán az is segít a zenei nevelésben, ha a gyerekeket feladatokkal is lekötik, hiszen ma már saját maguk rakják össze a kedvenc zenéiket, keverik a klipeket.*

Hangzóanyagokat is adni kell nekik, de lehet az is a feladat, hogy mindent ők keressenek meg. Szükség lehet emellett egy CD bázisra, amiből válogathatnak a tanárok és a gyerekek is. A lényeg, hogy minőségi legyen, s tényleg XXI. századi. Ma már szinte minden gyereknek van otthon számítógépe, így fontos, hogy az anyagokat akár haza is vihesse. Válogathasson ő is, mutassa meg a kedvenceit. Ez is lényeges. A játékoság és az élmény az órán és az órán kívül.

Réfi Zsuzsanna

5.

Csaba Királyfi Emlékérmét kapott Varga KÁROLY⁷

A 98 éves Varga Károly zenetanár, karnagy, rádiós szerkesztő-riporter kapta idén a Csaba Királyfi Emlékérmét. A díjat a [Kárpát-medencében Élő Magyarokért Közhasznú Alapítvány](#) minden évben egy olyan személynek adományozza, aki meghatározó szerepet játszik a közösségben, a kultúráért, valamint az összmagyarságért kimagaslóan áldozatos munkát végez, munkájával erősíti, építi azt.

Varga Károly már óvodáskorában is játékokat, játékdalokat tanított kortársainak, a zene oktatása végigkíséri életét. Diplomája megszerzését követően a Fővárosi Zeneiskola Szervezet budai, majd óbudai Zeneiskolájának tanszakvezető tanára lett, később pedig a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Tanárképző Intézetének vezető tanára volt.

„Az ifjú és a még ifjabb zenebarátok Karcsi bácsija” nevéhez kötődik számos, gyermekeknek és fiataloknak szóló zenei program, rádió- és televízióműsor. 1951-től 57 éven át volt a Magyar Rádió Ifjúsági Osztályának külsős szerkesztő-

⁷ Papageno, 2023. január 23.

riportere és műsorvezetője. Riporterként több ezer tudósításában számolt be az ország és a földrész ifjúsági kórustalálkozóiról, zenekari fesztiváljairól, különböző zenei versenyeiről. Interjúiban megszólaltatta a zene magyar és külföldi hírességeit. Fél évszázadon át szerkesztette a Fiatalok Zenei Újságját. Gyakran volt műsorvezetője az ifjúság számára 6-os stúdióban rendezett nagy zenei műsoroknak, még többször az országot átfogó nagy zenei vetélkedőknek. Kedvenc műsorai voltak az „Énekeljünk együtt” és az „Ami az énekes-könyvből kimaradt”.

1959-től huszonhárom éven keresztül vezette a Zenekedvelő Gyerekek Klubja című sorozatát a televízióban. Emellett már zeneakadémista korában az Országos Filharmónia ifjúsági hangversenyeinek műsorvezetője volt. Többezer hangversenyt vezetett, köztük a kicsinyek Mesélő Muzsika című sorozatait és az általános és középiskolások koncertsorozatait. Sok éven át vezette az ifjúsági operabérletek előadásait a Magyar Állami Operaházban és az Erkel Színházban.

Varga Károly – forrás: Magyar Rádió Facebook-csoportja

Varga Károly nevéhez fűződik a Zenekedvelő Gyerekek Klubjának és a Gyerekek Opera Klubjának megalapítása, valamint a Mozart Klub és a Kicsinyek Zenei Klubjának létrehozása is. Emellett több száz zenei vetélkedő forgatókönyvét írta meg, és ő készítette a kecskeméti Kodály Zoltán zeneiskoláról szóló film forgatókönyvét is, amely Kodály Zoltán személyes kérésére született meg.

Munkásságát számtalan díjjal jutalmazták, többek között kétszer is elnyerte az Artisjus-díjat, öt alkalommal kapta meg a Magyar Rádió Nívódíját, emellett a

Kodály Társaság és az Erkel Társaság tiszteletbeli tagja. A Csaba Királyfi Emlékéremhez benyújtott ajánlásokban kiemelik rendkívüli elkötelezettségét a zenei nevelés iránt, valamint azt a különleges kisugárzását, amely képessé tette arra, hogy minden korosztálynak átadja a zene szeretetét.

FÜGGELÉK:

Csaba Királyfi Emlékérem Varga Károlynak (32:10)

A Csaba Királyfi Emlékérmeket, melyet a Kárpát-medencében Élő Magyarokért Közhasznú Alapítvány adományoz, idén a 98 éves Varga Károly zenetanár, karnagy, rádiós szerkesztő-riporter kapta. A szervezet minden évben egy olyan személynek ítéli oda ezt a díjat, aki meghatározó szerepet játszik a közösségben, a kultúráért, valamint az összmagyarságért kimagaslóan áldozatos munkát végez, munkájával erősíti, építi azt.

**

MAGYAR TELEVÍZIÓ-ZENEKEDVELŐ GYEREKEK KLUBJA (1967)

Egy kép a filmből: Varga Károly és az MRT Gyermekkoros tagjai

Zenekedvelő gyerekek klubja - Varga Károly műsora (1967. 10. 22) (47:12)

Szereplők: Kocsis Zoltán – zongora, MRT gyermekkara, vez.: Botka Valéria és dr. Csányi László, Bauer Zsuzsa – zongora, Kocsák Tibor – zongora, Kovács Imre – fuvola, Rohmann Imre – zongora és Horváth János – hegedű

PORTRÉ (2022)

<https://youtu.be/6MTXa4-KDao?si=pgUs2N5lgvoXsWDy> (47:48)

Videó Portré

Magyarország Videós Arcképcsarnoka